

Շնող և Թեղուտ գյուղերի բնակիչները պայքարում են իրենց «կանաչ» իրավունքների վերականգնման համար

ԷկոԼուր

2014 թ-ից «Թեղուտ» ՓԲԸ-ն («Էյ-Սի-Թի») ՀՀ Լոռու մարզում բաց եղանակով շահագործում է Թեղուտի պղնձամոլիբդենային հանքավայրը: Այս ծրագրի տակ անցավ 357 հեկտար անտառ: Թեղուտ և Շնող գյուղերի բնակիչները զրկվեցին անտառի բարիքներից և իրենց հասանելիք անվճար թափուկից: Ծրագրի իրականացման հետևանքով աղտոտվեցին Դեբեդ և Շնող գետերը, իսկ Դուքանաձոր և Խառատանոց վտակները վերացվեցին: Թեղուտ և Շնող գյուղերի համայնքային և սեփական 81,483 հեկտար գյուղատնտեսական նշանակության հողերի նկատմամբ ճանաչվեց բացառիկ գերակա հանրային շահ ՀՀ կառավարության 2007 թ-ի նոյեմբերի 1-ին 1279-Ն որոշմամբ: Իրենց հողերի դիմաց բնակիչները ստացան չնչին գումարներ: Հանքի շահագործման ընթացքում՝ 2014 թ-ից, աղտոտվեցին ջրային ռեսուրսները, գյուղատնտեսական հողերը, այգիները, արոտավայրերը: Երկու գյուղերը հայտնվեցին բաց հանքի վտանգավոր արտանետումների ազդեցության տակ:

Հանքի շահագործումից 3 տարի անց ընկերությունը դադարեցրեց հանքավայրի շահագործումն անորոշ ժամանակով և 1190 աշխատակցից 1032-ին աշխատանքից ազատման ծանուցագրեր ուղարկեց:

Հանքավայրի շահագործման հետևանքով խախտվել են բնակիչների հիմնարար իրավունքները:

- **ԱՌՈՂՋ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐՈՒՄ ԱՊՐԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՈՒՄ**- ջրային ռեսուրսների, հողի, գյուղմթերքների աղտոտում ծանր մետաղներով
- **ՄԵՓԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՈՒՄ**- գյուղատնտեսական գործունեության և զբոսաշրջության զարգացման խոչընդոտներ
- **ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՈՒՄ**- ծանր և տոքսիկ տարրերով աղտոտվածություն
- **ՄԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՈՒՄ**- համայնքային և սեփական հողերը չնչին գումարներով՝ բացառիկ հանրային գերակա շահի անվան տակ հանձնվել են ընկերությանը ծրագրի ենթակառուցվածքների համար
- **ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՈՒՄ**- հանրային քննարկման վերաբերյալ պատշաճ ծանուցման բացակայություն
- **ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՅԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՆԹԱՑՈՒՄ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՈՒՄ**- հանրային քննարկման վերաբերյալ պատշաճ ծանուցման բացակայություն
- **ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐԻ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԿԱՅՈՒՆ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ՝ ՋՐԻ, ՀՈՂԻ, ԸՆԴԵՐՔԻ, ԱՆՏԱՌՆԵՐԻ, ԲՈՒՍԱԿԱՆ ԵՎ ԿԵՆԴԱՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ, ԷԿՈԶԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ԵՎ ԼԱՆԴՇԱՑՏՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՈՒՄ**- ՀՀ Անկախության

հռչակագիր, հոդված 7. Հայաստանի Հանրապետության ազգային հարստությունը՝ հողը, ընդերքը, օդային տարածությունը, ջրային և այլ բնական պաշարները, տնտեսական, մտավոր, մշակութային կարողությունները, նրա ժողովրդի սեփականությունն է:

- **ՀԱՄԱՐԱԿԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՄԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՈՒՄ**
- **ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՈՒՄ**
- **ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՈՒՄ**
- **ԱԶՍԱ ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵԼՈՒ, ԲՈՂՈՔԻ ԱԿՑԻԱՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՈՒՄ**

Բնակիչների իրավունքների վերականգնման համար իրականացվել են հետևյալ գործողությունները՝

- 2006 թ-ից հասարակական սեկտորի կողմից կանաչ իրավունքների վերաբերյալ բնակչության շրջանում պարբերաբար իրագրվածության բարձրացում
- Իրավաբանական խորհրդատվություն
- Բազմաթիվ նամակներ, դիմումներ ՀՀ նախագահին, վարչապետին, Ազգային ժողովին, Օրհուսի կոնվենցիայի համապատասխանության կոմիտեին, Թեղուտի ծրագրին աջակցող միջազգային կազմակերպություններին ու բանկերին:
- Քննարկումներ Եվրահանձնաժողովում, ՀՀ Ազգային ժողովում:
- Բազմաթիվ բողոքի ակցիաներ Հայաստանում և Եվրոպայում:
- Հայտնի հանրային դեմքերի և քաղաքական գործիչների մասնակցություն ծրագրի դեմ պայքարում:
- Օրհուսի կոնվենցիայի համապատասխանության կոմիտեն որոշում ընդունեց ծրագրի իրականացման ընթացքում կոնվենցիայի դրույթների խախտման վերաբերյալ:
- Դատական գործընթացներ ընդդեմ Թեղուտի ծրագրի:
- Բնակիչները պահանջում են ՀՀ կառավարությունից հետաքննել բոլոր խախտումները, պարտադրել ընկերությանը վերականգնել շրջակա միջավայրին պատճառած վնասները, տարածքները, վերականգնել իրենց կանաչ իրավունքները, հանքարդյունաբերական գործունեությունը դարձնել անվտանգ շրջակա միջավայրի և մարդկանց առողջության համար, փոխհատուցել պատճառված վնասների դիմաց, խախտումները չվերացնելու դեպքում ընկերությանը գրկել հանքի շահագործման լիցենզիայից:

Արդյունքներ

- Կանաչ իրավունքների պաշտպանության գործընթացն ակտիվորեն շարունակվում է:
- Թեղուտի խնդրի հարցը կրկին հանրային օրակարգում է:
- Դանիական «Pension Denmark» կենսաթոշակային հիմնադրամը և Դանիայի EKF արտահանման վարկային գործակալությունը ճանաչեցին խախտումները, հրաժարվեցին ծրագրի ֆինանսավորումից և հետ պահանջեցին իրենց գումարները:
- 2018թ-ին առաջին անգամ «Թեղուտ» ՓԲԸ-ում կանցկացվեն տեսչական ստուգումներ:
- ՀՀ բնապահպանության նախարարության «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման փորձաքննական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը դադարեցրեց «Թեղուտ» ՓԲԸ-ի՝ հանքավայրի ընդլայնման վերաբերյալ նոր հայտի փորձաքննությունը և հետ ուղարկեց այն:
- «Հանքարդյունաբերության ոլորտի կայունության ռազմավարական գնահատում. Հայաստան» զեկույցում, որը Համաշխարհային բանկի հանձնարարությամբ պատրաստել է «Սվիդիշ Ջիոլոջիքլ Էյ-Բի» ընկերությունը «Էս-Էլ Ար Քոնսալթինգսի», «ԱՎԱԳ Սոլյուշնսի», ՀԱՀ-ի Պատասխանատու հանքարդյունաբերության կենտրոնի, ՀԱՀ-ի Թուրփանջյանի անվան քաղաքականության վերլուծության կենտրոնի հետ, Թեղուտի պոչամբարի նախագիծը միջազգային չափանիշների համեմատությամբ անընդունելի է համարվում թե՛ բնապահպանական, թե՛ ֆիզիկական կայունության առումով: Ըստ աշխատության՝ հատկապես վտանգի տակ են Շնող գյուղի բնակիչները, որոնք գտնվում են պոչամբարի փլուզման սցենարի ստորին գոտում:

ԹԵՂՈՒՏԻ ՊՂՆՁԱՍՈՒԻԲԴԵՆԱՅԻՆ ՀԱՆՔԱՎԱՅՐԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ «ԿԱՆԱՉ» ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ» ԽԱՒՏՈՒՄՆԵՐԻ ՌԵՆԵՍՏ-ԳՈՐԾԻՔ

Մարդու հիմնարար «կանաչ» իրավունքները						
	Համայնք Գործունեություն	Իրավունքի խախտումները	Հղումներ օրենսդրությանը	Պատասխանատու մարմին	Կանաչ իրավունքների պաշտպանությանն ուղղված գործողություններ	Արդյունքներ
1.	<p>ՀՀ Լոռու մարզ, Շնող և Թեղուտ գյուղեր «Թեղուտ» ՓԲԸ-ն («Էյ-Մի-Թի») ՀՀ Լոռու մարզում բաց եղանակով շահագործում է Թեղուտի պղնձամոլիբդեն ային հանքավայրը: Թեղուտի ծրագրի տակ անցավ 357 հեկտար անտառ: Թեղուտ և Շնող գյուղերի բնակիչները զրկվեցին</p>	<p>Առողջության և առողջ շրջակա միջավայրում ապրելու իրավունքը</p> <p>ԽԱՒՏՎԵԼ Է</p> <p>➤ Մարդու առողջության պահպանության և պահանջներ</p>	<p>ՀՀ Սահմանադրություն Հոդված 12.</p> <p>1.Պետությունը խթանում է շրջակա միջավայրի պահպանությունը, բարելավումը և վերականգնումը, բնական պաշարների ողջամիտ օգտագործումը՝ ղեկավարվելով կայուն զարգացման սկզբունքով և հաշվի առնելով պատասխանատվություն և ապագա սերունդների առջև: 2. Յուրաքանչյուր ոք պարտավոր է հոգ տանել շրջակա միջավայրի պահպանության մասին: «Բնակչության</p>	<p>➤ ՀՀ կառավարություն</p> <p>➤ Առողջապահության նախարարություն</p> <p>➤ Էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարություն</p> <p>➤ Բնապահպանության նախարարություն</p> <p>➤ Գյուղատնտեսության</p>	<p>➤ 2006 թ-ից հասարակական սեկտորի կողմից կանաչ իրավունքների վերաբերյալ բնակչության շրջանում պարբերաբար իրագեկվածության բարձրացում, ֆիլմերի նկարահանում և ցուցադրում</p> <p>➤ Իրավաբանական խորհրդատվություն</p> <p>➤ Բազմաթիվ</p>	<p>➤ Կանաչ իրավունքների պաշտպանության գործընթացն ակտիվորեն շարունակվում է</p> <p>➤ Թեղուտի խնդրի հարցը կրկին հանրային օրակարգում է</p> <p>➤ Դանիական «Pension Denmark» կենսաթոշակային հիմնադրամը և Դանիայի EKF</p>

<p>անտառի բարիքներից և իրենց հասանելիք անվճար թափուկից: Ծրագրի իրականացման հետևաքնով աղտոտվեցին Դեբեդ և Շնող գետերը, իսկ Դուքանաձոր ու Խառատանոց վտակները վերացվեցին: Թեղուտ և Շնող գյուղերի համայնքային և սեփական 81,483 հեկտար գյուղատնտեսական նշանակության հողերի նկատմամբ ճանաչվեց բացառիկ գերակա հանրային շահ ՀՀ կառավարության 2007 թ-ի նոյեմբերի 1-ին 1279-Ն</p>	<p>ԽԱԽՏՎԵԼ Է</p>	<p><u>սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման մասին» ՀՀ օրենք</u> Հոդված 10. Քաղաքացիներն ունեն՝ 1) բարենպաստ շրջակա միջավայրի և սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման իրավունք:</p> <p><u>Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք</u> Հոդված 5. 1. Գնահատումը և փորձաքննությունը ելնում են՝ 1) առողջության, բնականոն ապրելու և ստեղծագործելու համար բարենպաստ շրջակա միջավայր ունենալու մարդու իրավունքից... 4) շրջակա միջավայրին և մարդու առողջությանը հասցվող վնասի հատուցելիության ճանաչումից: <u>ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգիրք</u> Հոդված 5.</p>	<p><u>նախարարություն</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <u>Տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարություն</u> ➤ <u>Տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարություն</u> ➤ <u>Տեղական ինքնակառավարման մարմին</u> ➤ <u>«Թեղուտ» ՓԲԸ</u> 	<p>նամակներ, դիմումներ ՀՀ նախագահին, վարչապետին, Ազգային ժողովին, Օրհուսի կոնվենցիայի համապատասխանության կոմիտեին, Թեղուտի ծրագրին աջակցող միջազգային կազմակերպություններին ու բանկերին: ➤ Քննարկումներ Եվրահանձնաժողովում, ՀՀ Ազգային ժողովում: ➤ Բազմաթիվ բողոքի ակցիաներ Հայաստանում և Եվրոպայում: ➤ Հայտնի հանրային և դեմքերի և քաղաքական գործիչների մասնակցություն ծրագրի դեմ</p>	<p>արտահանման վարկային գործակալությունը ճանաչեցին խախտումները, հրաժարվեցին ծրագրի ֆինանսավորումից և հետպահանջեցին իրենց գումարները: ➤ 2018թ-ին առաջին անգամ «Թեղուտ» ՓԲԸ-ում կանցկացվեն տեսչական ստուգումներ: ➤ ՀՀ բնապահպանության նախարարության «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման փորձաքննական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը դադարեցրեց «Թեղուտ» ՓԲԸ-ի՝ հանքավայրի</p>
--	-------------------------	---	--	---	---

<p>որոշմամբ: Իրենց հողերի դիմաց բնակիչները ստացան չնչին գումարներ: Հանքի շահագործման ընթացքում՝ 2014 թ-ից, աղտոտվեցին ջրային ռեսուրսները, գյուղատնտեսական հողերը, այգիները, արոտավայրերը: Երկու գյուղերը հայտնվեցին բաց հանքի վտանգավոր արտանետումների ազդեցության տակ: Հանքի շահագործումից 3 տարի անց ընկերությունը դադարեցրեց հանքավայրի շահագործումն անորոշ ժամանակով և 1190 աշխատակցից</p>		<p>1.Շնդերքի տեղամասերն օգտագործման են տրամադրվում ընդերքօգտագործողների կողմից շրջակա միջավայրի պահպանության և մարդկանց կյանքի ու առողջության պաշտպանության հետ կապված օրենսդրությամբ սահմանված պահանջների պահպանման պայմանով:</p>		<p>պայքարում:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Օրհուսի կոնվենցիայի համապատասխանության կոմիտեն որոշում ընդունեց ծրագրի իրականացման ընթացքում կոնվենցիայի դրույթների խախտման վերաբերյալ: ➤ Դատական գործընթացներ ընդդեմ Թեղուտի ծրագրի: ➤ Բնակիչները պահանջում են ՀՀ կառավարությունից հետաքննել բոլոր խախտումները, պարտադրել ընկերությանը վերականգնել շրջակա միջավայրին պատճառած վնասները, 	<p>ընդլայնման վերաբերյալ նոր հայտի փորձաքննությունը և հետ ուղարկեց այն:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ «Հանքարդյունաբերության ոլորտի կայունության ռազմավարական գնահատում. Հայաստան» զեկույցում, որը Համաշխարհային բանկի հանձնարարությամբ պատրաստել է «Սվիդիշ Ջիոլոջիքըլ Էյ-Բի» ընկերությունը «Էս-Էլ Ար Քոնսալթընթսի», «ԱՎԱԳ Սոլյուշնսի», ՀԱՀ-ի Պատասխանատու հանքարդյունաբերության կենտրոնի, ՀԱՀ-ի
--	--	--	--	--	--

<p>1032-ին աշխատանքից ազատման ծանուցագրեր ուղարկեց:</p>				<p>տարածքները, վերականգնել իրենց կանաչ իրավունքները, հանքարդյունա բերական գործունեությու նը դարձնել անվտանգ շրջակա միջավայրի և մարդկանց առողջության համար, փոխհատուցել պատճառված վնասների դիմաց, խախտումները չվերացնելու դեպքում ընկերությանը գրկել հանքի շահագործման լիցենզիայից:</p>	<p>Թուրփանջյանի անվան քաղաքականու թյան վերլուծության կենտրոնի հետ, Թեղուտի պոչամբարի նախագիծը միջազգային չափանիշների համեմատությ ամբ անընդունելի է համարվում թե՛ բնապահպանա կան, թե՛ ֆիզիկական կայունության առումով: Ըստ աշխատության ` հատկապես վտանգի տակ են Շնող գյուղի բնակիչները, որոնք գտնվում են պոչամբարի փլուզման սցենարի ստորին գոտում:</p>
---	--	--	--	--	--

➤ Մթնոլորտային
օդի
պահպանությա
ն պահանջներ
ԽԱԽՏՎԵԼ Է

**«Մթնոլորտային օդի
պահպանության մասին»
ՀՀ օրենք**

Հոդված 15.

Ձեռնարկությունները,
հիմնարկներն ու
կազմակերպությունները,
որոնց գործունեությունը
կապված է մթնոլորտային
օդն աղտոտող նյութերի
արտանետումների հետ,
պարտավոր են
տեխնիկական,
տնտեսական,
կազմակերպական և այլ
կարգի միջոցառումներ
իրականացնել
արտանետման
թույլտվություններում
նախատեսված
պայմանների և
պահանջների
կատարումն ապահովելու
համար, միջոցներ
ձեռնարկել աղտոտող
նյութերի
արտանետումները
նվազեցնելու
ուղղությամբ, ապահովել
բնապահպան
կառույցների,
սարքավորումների
սարքինությունը, դրանց
անընդմեջ և
արդյունավետ

աշխատանքը,
հետևողականորեն
բարելավել
տեխնոլոգիական
պրոցեսները՝ ներդնելով
լավագույն հասանելի
տեխնոլոգիաներ, ինչպես
նաև սահմանված կարգով
իրականացնել
մթնոլորտային օդ
արտանետվող նյութերի
քանակի և բաղադրության
մշտական հաշվառում և
չափումներ:
Մթնոլորտային օդի
պահպանության
միջոցառումների
իրականացումը չպետք է
հանգեցնի բնության մյուս
ոլորտների աղտոտմանը:
Հոդված 22.
Մթնոլորտային օդի
վիճակի վրա ներգործող
նոր ձեռնարկությունների,
կառույցների և այլ
օբյեկտների տեղի
ընտրության, գործող
ձեռնարկությունների,
կառույցների և այլ
օբյեկտների
վերակառուցման կամ
ընդլայնման դեպքում
նախատեսվում է
սանիտարապաշտպանակ
ան գոտիների ստեղծում:

Հոդված 23.

Արգելվում է
մթնոլորտային օդի
պահպանության
պահանջները
չբավարարող նոր և
վերակառուցվող
ձեռնարկությունների,
կառույցների և այլ
օբյեկտների
շահագործման
հանձնումը:

Հոդված 31.

Արգելվում է
բնակավայրերում
տերրիկոնների,
հանքակույտերի և
լցակույտերի
տեղափոխումը,
արդյունաբերական
թափոնների,
արտադրական,
կենցաղային աղբի և
մթնոլորտային օդը
փոշով, վնասակար
գազերով և գարշահոտ
նյութերով աղտոտելու
աղբյուր հանդիսացող այլ
թափոնների
պահեստավորումը,
ինչպես նաև
ձեռնարկությունների,
հիմնարկների,
կազմակերպությունների
և բնակավայրերի

տարածքներում նշված
թափոնների այրումը:

Հոդված 41.

Մթնոլորտային օդի
պահպանության մասին
օրենսդրությունը
խախտողները ենթակա են
**նյութական, վարչական ու
քրեական**

պատասխանատվության.

- մթնոլորտային օդի
պահպանության
բնագավառում
անհրաժեշտ հսկողություն
և վերահսկողություն
չապահովելու,

- մթնոլորտային օդի
պահպանության
միջոցառումները
իրականացնելիս
հասարակական
կազմակերպությունների
և քաղաքացիների
մասնակցությունը
խոչընդոտելու,

- մթնոլորտային օդն
աղտոտող նյութերի
սահմանային
թույլատրելի
արտանետումների
նորմատիվների
զերազանցման,

- մթնոլորտային օդն
աղտոտող ֆիզիկական
վնասակար

ներգործությունների
սահմանային
թույլատրելի
նորմատիվների
մակարդակների
գերազանցման և
թույլտվություններով
նախատեսված
պայմանների և
պահանջների խախտման,
- առանց մթնոլորտային
օդի պահպանության
բնագավառում լիազոր
մարմինների
թույլտվության
մթնոլորտային օդն
աղտոտող նյութերի
արտանետման,
- մթնոլորտային օդն
աղտոտող
արտանետումների
մաքրման և հսկողության
համար տեղակայված
կառույցների,
սարքավորումների
շահագործման
կանոնները խախտելու,
ինչպես նաև դրանք
չունենալու և
չօգտագործելու,
- մթնոլորտային օդի
պահպանության
պահանջները
չբավարարող կառույցներ
և այլ օբյեկտներ

կառուցելու և
շահագործելու,
- արդյունաբերական և
կենցաղային թափոնների
պահեստավորման,
բույսերի
պաշտպանության
միջոցների, դրանց աճի
խթանիչների, քիմիական
նյութերի, հանքային
պարարտանյութերի և այլ
պատրաստուկների
արտադրության,
փոխադրման,
պահպանության ու
կիրառման կանոնները
խախտելու համար, որոնք
առաջ են բերել կամ
կարող են առաջ բերել
մթնոլորտային օդի
աղտոտում,
- բնակավայրերում
արդյունաբերական
թափոնների,
արտադրական,
կենցաղային աղբի և
մթնոլորտը փոշով,
վնասակար գազերով ու
գարշահոտ նյութերով
աղտոտելու աղբյուր
հանդիսացող թափոնների
պահեստավորման կամ
դրանց այրման,
- Հայաստանի
Հանրապետության

			<p>օրենսդրությամբ սահմանված այլ խախտումների համար:</p>			
➤	<p>➤ Ջրերի պահպանության և պահանջներ ԽԱԽՏՎԵԼ Է</p>	<p><u>ՀՀ Ջրային օրենսգիրք</u> Հոդված 67. Ջրերի ստանդարտները խախտելու դեպքում ջրօգտագործումը համարվում է անօրինական և դրա նկատմամբ կիրառվում է</p>				

օրենսդրությամբ
նախատեսված
պատասխանատվություն:
Եթե ջրօգտագործման
թույլտվությամբ
սահմանված են
դրույթներ, որոնք
թույլատրում են ջրերի
ստանդարտներից
շեղումներ և կարող են
հանգեցնել գումարային
ազդեցության, ապա այդ
թույլտվությունները
համարվում են չեղյալ՝
օրենսդրությամբ
սահմանված կարգով:

Հոդված 98.

Ջրերի քանակի և որակի
բարելավման, ինչպես
նաև հողի, օդի,
կենսաբազմազանության
և ջրերի միջև
փոխհարաբերությունները
պահպանելու նպատակով
փոխկապակցված
էկոլոգիական
համակարգերը և
լանդշաֆտները ենթակա
են պահպանման:
Ջրային ռեսուրսներին
հարակից հողերի
սեփականատերը կամ
օգտագործողը
պարտավոր է
անհրաժեշտ միջոցներ

ձեռնարկել կանխելու
ջրային ռեսուրսի հետ
կապված էկոլոգիական
համակարգին

սպառնացող վտանգը:

Հոդված 99.

Հայաստանի

Հանրապետությունում

ջրային

ռեսուրսները ենթակա են

պահպանության:

Ջրային ռեսուրսի

պահպանության

հիմնական պահանջներն

են՝

1) ջրային ռեսուրսի
օգտագործումը
թույլատրվում է միայն
դրա պահպանության և
վերարտադրության
պայմաններում.

2) ջրային ռեսուրսն
էկոհամակարգերի և
բնական լանդշաֆտների
բաղկացուցիչ մասն է, և
դրա պահպանությունը
պայմանավորված է տվյալ
էկոհամակարգի
հավասարակշռությամբ.

3) ջրային ռեսուրսը
ենթակա է
պահպանության ինչպես
օգտագործման, այնպես
էլ չօգտագործման
դեպքերում.

4) ջրային ռեսուրսի չօգտագործման դեպքում դրա պահպանությունը պետք է ապահովի տվյալ էկոհամակարգի հավասարակշռությունը և բարեկեցությունը ջրերի մասով՝ ամբողջությամբ.

5) ջրային ռեսուրսի օգտագործման դեպքում դրա պահպանությունը պետք է ապահովի տվյալ էկոհամակարգի հավասարակշռությունը.

6) ջրային ռեսուրսը ենթակա է պահպանության աղտոտումից, աղբոտումից, վարակումից և հյուծումից.

8) ջրային ռեսուրսի ակվատորիայի կամ ջրապահպան գոտու տարածքում արգելվում է կատարել որևէ տեսակի աշխատանք, բացառությամբ օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերի.

9) ստորերկրյա ջրերի պահպանման գոտիներում սահմանափակվում կամ արգելվում են

գործունեության որոշակի տեսակներ (ներառյալ՝ հողերի ոռոգումը կեղտաջրերով)՝ լուծիչներ կամ քիմիկատներ արտադրող, օգտագործող կամ պահող արդյունաբերական կամ առևտրային կազմակերպությունների գործունեությունը, տնտեսական գործունեության ընթացքում առաջացող հումքի, նյութերի, կիսաֆարրիկատների, այլ արտադրանքների և մթերքների մնացորդների աղբանոցների տեղադրումը.

11) արգելվում է ռադիոակտիվ և թունավոր թափոնների արտանետումը, արտահոսքը և թաղումը ջրային ռեսուրսում, ինչպես նաև պայթեցման աշխատանքների իրականացումը միջուկային և այլ տիպի տեխնոլոգիաներով, որոնք ընթանում են ռադիոակտիվ և թունավոր նյութերի արտանետմամբ: Մույն հոդվածի

			<p>պահանջների խախտման դեպքում սահմանափակվում, դադարեցվում կամ արգելվում է ջրային ռեսուրսի օգտագործումը՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:</p>			
➤	<p>➤ Հողի պահպանության և պահանջներ</p> <p>ԽԱԽՏՎԵԼ Է</p>	<p><u>ՀՀ Հողային օրենսգիրք</u> Հոդված 8. Հողամասի թույլատրված օգտագործումը հողամասի օգտագործումն է դրան պատակային և գործառնական նշանակությամբ, ներառյալ՝ սահմանված իրավունքները և սահմանափակումները:</p> <p>2. Հողամասի թույլատրված օգտագործումը կարող է պարունակել պահանջներ, որոնք ուղղված են՝</p> <p>1) հողամասի օգտագործման միջոցների և դրանց այն մասի արգելմանը, որոնք հանգեցնում են հողի որակի ու բերրիության անկմանը կամ շրջակա բնական միջավայրի</p>				

վատթարացմանը.

4) մարդու առողջության վրա վնասակար ազդեցություն թողնող կամ դրա վտանգի մեծացման հետ կապված հոդօգտագործման ձևերին.

5) շրջակա բնական միջավայրի վրա ազդեցության թույլատրելի նորմերին.

6) կանաչ տնկարկների պահպանմանը.

7) հողերի անապատացման, հողատարման, աղտոտման, ճահճացման, աղակալման և այլ երևույթների կանխարգելման միջոցառումների իրականացմանը.

8) հողերի պահպանության և խախտված հողերի վերականգնման միջոցառումների իրականացմանը.

9) հողերի վրա բնապահպանական համակարգերի, սանիտարահիգիենիկ պայմանների

ամբողջականության,
կենսաբազմազանության
պահպանման
միջոցառումների
ապահովմանը.

10) օրենքներով և
պետական կառավարման
ու տեղական
ինքնակառավարման
մարմինների նորմատիվ
իրավական ակտերով
սահմանված
գյուղատնտեսական,
քաղաքաշինական,
բնապահպանական,
պատմական և
մշակութային արժեքների
ու պատմական
միջավայրի
պահպանությանն
ուղղված
միջոցառումներին:

3. Հողամասի
թույլատրված
օգտագործման մեջ
ներառված պահանջները
սահմանվում են՝ անկախ
տվյալ հողամասի
նկատմամբ
իրավունքներից և
սեփականության ձևից:

Հոդված 9.

3. Գյուղատնտեսական
հողատեսքերը ենթակա
են հատուկ

պահպանության: Այդ հողերի փոխադրումը ոչ գյուղատնտեսական նշանակության հողերի թույլատրվում է բացառիկ դեպքերում՝ սույն օրենսգրքի 7-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

Հոդված 13.

2. Բնակչության անվտանգության ապահովման ու արտադրական օբյեկտների շահագործման համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծման նպատակով քաղաքաշինական և հողաշինարարական փաստաթղթերով սահմանվում են գոտիներ, որոնցում սահմանվում է հողերի օգտագործման ու հողամասերի սահմանափակումների հատուկ իրավական ռեժիմ (պահպանական, սանիտարական և այլն), այդ թվում՝ սերվիտուտներ:

Այդ հողերի վրա արգելվում է հատուկ իրավական ռեժիմին հակասող ցանկացած

գործունեություն:
Այդ գոտիների սահմաններում սեփականատերերի հողամասերը չեն վերցվում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ գոտու համար սահմանված ռեժիմով այդ հողամասերը լիովին հանվում են տնտեսական շրջանառությունից, ինչպես նաև օրենքներով սահմանված դեպքերում:
6. Օգտակար հանածոների արդյունահանման համար հողամասերը տրամադրվում են ընդերքի օգտագործման իրավունք հաստատող փաստաթղթերին համապատասխան:
Ընդերքօգտագործողներին նոր հողամասեր չեն կարող տրամադրվել, եթե նրանց գործունեության արդյունքում նախկինում խախտված հողերը վերականգնման նախագծերին համապատասխան չեն վերականգնվել:
Հոդված 102.
Հողամասի նկատմամբ

իրավունքները հարկադիր կարգով դադարում են դատական կարգով, հետևյալ հիմքերով՝

1) հողամասի օգտագործումը ոչ նպատակային նշանակությամբ կամ օրենքով և այլ իրավական ակտերով չթույլատրված եղանակով.

2) հողերի օգտագործման և պահպանման նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող լիազորված մարմնի սահմանած ժամկետներում օրենսդրության թույլ տրված խախտումները չվերացնելը (հողամասը ռադիոակտիվ և քիմիական նյութերով, թափոններով, լցակույտերով աղտոտելը, մանրէապարագիտային և կարանտինային վնասատու օրգանիզմներով վարակելը, մոլախոտերով ծածկելը, ժամանակավորապես զբաղեցված հողերի վերադարձման

Ժամկետները խախտելը, հողի բերրի շերտը ոչնչացնելը և փչացնելը, հատուկ պահպանվող և պատմամշակութային օբյեկտների տարածքների օգտագործման համար սահմանված իրավական ռեժիմի խախտումները, բնակչության առողջությանը վնաս պատճառող եղանակներով հողն օգտագործելը և այլն):

Հոդված 103.

1. Սույն օրենսգրքի 102-րդ հոդվածի հիմքերով հողամասի նկատմամբ սեփականության իրավունքը կարող է դադարել միայն դատարանի վճռի հիման վրա:

Հոդված 104.

Հողամասի օտարումը հասարակության և պետության կարիքների համար կարող է կատարվել միայն բացառիկ՝ գերակա հանրային շահերի դեպքերում, օրենքով սահմանված կարգով, նախնական համարժեք

2.		<p>Սեփականության իրավունքը ԽԱԽՏՎԵԼ Է</p>	<p>փոխհատուցմամբ: <u>ՀՀ Սահմանադրություն</u> Հոդված 60. 4. Ոչ ոք չի կարող զրկվել սեփականությունից, բացառությամբ դատական կարգով՝ օրենքով սահմանված դեպքերի: 5. Հանրության գերակա շահերի ապահովման նպատակով սեփականության օտարումն իրականացվում է օրենքով սահմանված բացառիկ դեպքերում և կարգով՝ միայն նախնական և համարժեք փոխհատուցմամբ: <u>«Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի 1-ին Արձանագրություն</u> Հոդված 1. Յուրաքանչյուր ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ ունի իր գույքից անարգել օգտվելու իրավունք: Ոչ ոքի չի կարելի զրկել իրեն գույքից, բացառությամբ ի շահ հանրության և այն պայմաններով, որոնք</p>			
----	--	--	--	--	--	--

			<p>նախատեսված են օրենքով ու միջազգային իրավունքի ընդհանուր սկզբունքներով: ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգիրք Հոդված 11. 1. Հայաստանի Հանրապետության ընդերքը պետության բացառիկ սեփականությունն է, որը կարող է տրամադրվել օգտագործման միայն երկրաբանական ուսումնասիրությունների և օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակներով: 2. Ընդերքի տեղամասերը չեն կարող լինել առքուվաճառքի, գրավի առարկա կամ օտարվել այլ ձևով:</p>			
3.		<p>Բնական պաշարների մատչելիության և կայուն օգտագործման՝ ջրի, հողի, ընդերքի, անտառների, բուսական և կենդանական աշխարհի,</p>	<p>ՀՀ Անկախության հռչակագիր, կետ 7. 7. Հայաստանի Հանրապետության ազգային հարստությունը՝ հողը, ընդերքը, օդային տարածությունը, ջրային և այլ բնական պաշարները, տնտեսական, մտավոր, մշակութային կարողությունները, նրա</p>			

	<p>Էկոհամակարգերի և լանդշաֆտների պահպանման իրավունք ԽԱԽՏՎԵԼ Է</p>	<p>Ժողովրդի սեփականությունն է: Դրանց տիրապետման, օգտագործման և տնօրինման կարգը որոշվում է Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով: Հայաստանի Հանրապետությունը ունի ԽՍՀՄ ազգային հարստություն, այդ թվում ոսկու պաշարների, ալմաստի և վայրուտային ֆոնդերի մասնաբաժնի իրավունք:</p>			
			Առնչվող իրավունքներ		
4.	<p>Տեղեկատվության մատչելիության իրավունք ԽԱԽՏՎԵԼ Է</p>				
5.	<p>Որոշումների կայացման գործընթացում մասնակցության իրավունք ԽԱԽՏՎԵԼ Է</p>	<p>ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԱՌՆՉՈՒԹՅԱՄԲ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ Կոնվենցիա /Օրհուս/ Հոդված 7. 7. Հասարակայնության մասնակցության ընթացակարգերը նրան թույլատրում են</p>			

ներկայացնել գրավոր
ձևով կամ, անհրաժեշտ
դեպքերում, հայտը
ներկայացնողի
մասնակցությամբ տեղի
ունեցող հասարակական
լսումների կամ հարցի
քննարկման ժամանակ
ցանկացած
դիտողություններ,
տեղեկություն,
վերլուծություններ կամ
կարծիքներ, որոնք նրա
կարծիքով առնչվում են
նախատեսվող
գործունեությանը:

[«Շրջակա միջավայրի վրա
ազդեցության
գնահատման _____ և
փորձաքննության մասին»
ՀՀ օրենք](#)

Հոդված 26.

1. Հանրության
իրազեկումն ու
մասնակցությունն
ապահովելու նպատակով
գնահատումների և
փորձաքննության
գործընթացները ենթակա
են հանրային ծանուցման
և քննարկման:

2. Հանրության
ծանուցումն
իրականացնում են՝

1) լիազոր մարմինը՝

ձեռնարկողի ներկայացրած հայտի, հաշվետվությունների և փորձաքննական եզրակացության նախագծի մասին՝ լսումներից առնվազն 7 աշխատանքային օր առաջ:

2) ձեռնարկողը՝ հիմնադրության փաստաթղթի և նախատեսվող գործունեության ու դրանց ազդեցության գնահատումների գործընթացների իրականացման մասին՝ լսումներից առնվազն 7 աշխատանքային օր առաջ:

3) ազդակիր համայնքի տարածքային կառավարման մարմինները և համայնքի ղեկավարը՝ հիմնադրության փաստաթղթի և նախատեսվող գործունեության ու դրանց ազդեցության գնահատումների գործընթացների իրականացման մասին՝ լսումներից առնվազն 7 աշխատանքային օր առաջ:

3. Ծանուցման

բովանդակությունը պարունակում է ձեռնարկողի մասին տվյալները, հիմնադրության փաստաթղթի կամ նախատեսվող գործունեության համառոտ նկարագրությունը, իրականացման վայրը, դրանց հետ ծանոթանալու և քննարկումների իրականացման վայրը, պայմանները, դիտողություններ ու առաջարկություններ ներկայացնելու ժամկետները և այլ տեղեկություններ:

4. Ծանուցումը, հիմնադրության և նախագծային փաստաթղթերը տեղադրվում են նաև լիազոր մարմնի պաշտոնական կայքում՝ լսումներից առնվազն 7 աշխատանքային օր առաջ:

5. Հանրային քննարկումներն իրականացնում են՝

1) ձեռնարկողը՝ հիմնադրության փաստաթղթի,

նախատեսվող
գործունեության և դրանց
ազդեցության
զնահատման
գործընթացների մասին.

2) պետական
կառավարման
տարածքային մարմինը,
ձեռնարկողը՝
հիմնադրությային
փաստաթղթի և դրա
ազդեցության
ռազմավարական
զնահատման
հաշվետվության
նախագծի մասին.

3) տեղական
ինքնակառավարման
մարմինը, ձեռնարկողը,
նախատեսվող
գործունեության և դրա
ազդեցության
զնահատման
հաշվետվության մասին:

6. Լիազոր մարմինը
քննարկումներում
ապահովում է իր
ներկայացուցչի
մասնակցությունը:

7. Հանրային
քննարկումների
արդյունքում
իրականացնողը կազմում
է համապատասխան
արձանագրություն՝

կցվում է
տեսաձայնագրությունը:

8. Հանրության
հիմնավորված
դիտողությունները և
առաջարկությունները
ձեռնարկողը և լիազորված
մարմինը պետք է հաշվի
առնեն: Հաշվի չառնելու
դեպքում տրվում են
հիմնավոր

պատճառաբանումներ:
9. Հանրային ծանուցման և
քննարկումների
իրականացման կարգը
սահմանում է Հայաստանի
Հանրապետության
կառավարությունը:

[«Բնակչության
սանիտարահամաճարակ
ային անվտանգության
ապահովման մասին» ՀՀ
օրենք](#)

Հոդված 10.

Քաղաքացիներն ունեն՝
3) պետական
մարմինների՝
բնակչության
սանիտարահամաճարակ
ային անվտանգության
ապահովմանը վերաբերող
որոշումների և ծրագրերի
մշակմանը, քննարկմանն
ու ընդունմանը,
սահմանված կարգով,

			մասնակցելու և դրանց իրականացումը վերահսկելու իրավունք.			
6.		<p>Հասարակական վերահսկողության իրավունք</p> <p>ԽԱԽՏՎԵԼ Է</p>	<p><u>«Բնապահպանական վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենք</u></p> <p>Հոդված 25.</p> <p>Բնապահպանական օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ ստուգումների իրականացման առանձնահատուկ դեպքերը եւ դրանց իրականացման կարգը</p> <p>1.</p> <p>Բնապահպանական օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ ստուգումների իրականացման համար առանձնահատուկ դեպքեր (այսուհետ՝ առանձնահատուկ դեպքեր) են համարվում՝</p> <p>ա) շրջակա</p>			

միջավայրին վտանգ
սպառնացող
արտակարգ եւ
վթարային
իրավիճակները.
բ) պետական
կառավարման եւ
տեղական
ինքնակառավարման
մարմինների
հաղորդումները.
գ) քաղաքացիների եւ
կազմակերպությունն
երի դիմում-
բողոքներն ու
հաղորդումներ
«Բնակչության
սանիտարահամաճա
րակային
անվտանգության
ապահովման մասին»
ՀՀ օրենք
Հոդված 10.
Քաղաքացիներն
ունեն՝
3) պետական
մարմինների՝
բնակչության
սանիտարահամաճա
րակային
անվտանգության
ապահովմանը
վերաբերող
որոշումների և
ծրագրերի

իրականացումը
վերահսկելու
իրավունք.
Հոդված 25.
Հասարակական ու
հասարակական-
քաղաքական
կազմակերպությունն
երը, ինչպես նաև
քաղաքացիների
առանձին խմբերը
իրավասու են,
Հայաստանի
Հանրապետության
օրենսդրության
շրջանակներում,
հասարակական
վերահսկողություն
իրականացնել
Հայաստանի
Հանրապետության
սանիտարական
օրենսդրության
պահպանման և
սանիտարահամաճա
րակային
անվտանգության
ապահովման
բնագավառում՝
արդյունքների մասին
տեղեկացնելով
Հայաստանի
Հանրապետության
պետական հիգիենիկ
և

			<p>հակահամաճարակային ծառայությանը:</p>			
7.		<p>Պաշտպանության իրավունք ԽԱԽՏՎԵԼ Է</p>	<p>ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԱՌՆՉՈՒԹՅԱՄԲ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ և ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ <i>Կոնվենցիա</i> <i>/Օրհուս/</i> Հոդված 9 «1. Յուրաքանչյուր Կողմ իր ազգային օրենսդրության շրջանակներում ապահովում է, որ յուրաքանչյուր անձ, որը համարում է, որ հոդված 4-ի պայմաններին համապատասխան տրված տեղեկությունն ստանալու իր խնդրանքն անտեսվել է կամ ապօրինի մերժվել, լինի դա մասամբ, թե ամբողջությամբ, չի</p>			

բավարարվել
պատշաճ ձևով, կամ
էթե մի այլ
առնչությամբ այդ
խնդրանքի
նկատմամբ
ցուցաբերվել է
մոտեցում, որը չի
համապատասխանու
մ նշված հոդվածի
դրույթներին, մուտք
ունենա քննության
ընթացակարգին
դատարանում կամ
օրենքի համաձայն
հիմնված մեկ այլ
անկախ և
անկողմնակալ
մարմնում: Այն
դեպքերում, երբ
նախատեսվում է
որոշման այդպիսի
քննությունն
դատարանում, Կողմը
ապահովում է, որ այդ
անձը մուտք ունենա
նաև դեպի օրենքով
սահմանված արագ
ընթացակարգ, որը չի
պահանջում կամ
պահանջում է
նվազագույն
վարձատրություն՝
դատարան
չհանդիսացող

պետական մարմնի
կամ անկախ ու
անաչառ մարմնի
կողմից
վերաքննության
համար: 1-ին կետին
համապատասխան՝
ընդունվող
վերջնական
որոշումները
պարտադիր բնույթ են
կրում տեղեկությանը
տիրապետող մարմնի
համար:
Պատճառները
ներկայացվում են
գրավոր ձևով,
առնվազն այն
դեպքերում, երբ
տեղեկություն
տրամադրելու
խնդրանքը մերժվում
է սույն կետին
համապատասխան:
2. Յուրաքանչյուր
Կողմ իր ազգային
օրենսդրության
շրջանակներում
ապահովում է, որ
հասարակության
համապատասխան
ներկայացուցիչները,
որոնք
ա) ունեն
բավականին

շահագրգռվածություն
կամ որպես
այլընտրանքային
տարբերակ,
բ) համարում են,
որ տեղի է ունեցել
այս կամ այն
իրավունքի
խախտում, եթե դա
պահանջվում է
համապատասխան
Կողմի վարչական
ընթացակարգային
նորմերով,
մուտք ունենան
դեպի դիտարկման
ընթացակարգը
դատարանում և/կամ
օրենքի համաձայն
հիմնված մեկ այլ
անկախ և անաչառ
մարմնում ընդունված
ցանկացած որոշման,
գործողության կամ
անգործության
օրինականությունը
իրավական և
ընթացակարգային
տեսակետից
վիճարկելու
նպատակով, հողված
6-ի դրույթների և
սույն Կոնվենցիայի
այլ
համապատասխան

դրույթների պահպանման պայմանով և այնտեղ, որտեղ դա նախատեսված է ազգային օրենքների համապատասխան և առանց վտանգելու ստորև բերված կետ 3-ը:

Բավարար շահագրգռության առկայությունը և այս կամ այն իրավունքի խախտումը որոշվում է՝ ելնելով ազգային օրենսդրության և դրույթներից և շահագրգիռ հասարակությանը դեպի արդարադատություն, սույն Կոնվենցիայի շրջանակներում, լայն մուտք տրամադրելու նպատակից: Այս նպատակով վերը բերված ենթակետ ա)-ի նպատակների համար բավարար է ցանկացած հասարակական կազմակերպության, որը համապատասխանու

մ է հոդված 2-ի կետ 5-ում նշված պահանջներին, շահագրգռվածությունը: Այդպիսի կազմակերպությունը կարող է նմանապես իրավունք ունենալ հայտարարել իր իրավունքների խախտման մասին՝ ըստ վերոհիշյալ բ) կետի:

[ՀՀ Քաղաքացիական](#)

[օրենսգիրք](#)

Հոդված 16.

Անձն ունի օրենքով չարգելված բոլոր եղանակներով իր քաղաքացիական իրավունքների ինքնապաշտպանության իրավունք:

Ինքնապաշտպանության եղանակները պետք է համաչափ լինեն խախտմանը և դուրս չգան խափանման համար անհրաժեշտ գործողությունների սահմաններից:

[ՀՀ Հոդային](#)

[օրենսգիրք](#)

Հոդված 113.

Հողամասերի
նկատմամբ
քաղաքացիների և
իրավաբանական
անձանց
իրավունքների
պաշտպանությունը
իրականացվում է
Հայաստանի
Հանրապետության
Սահմանադրության և
օրենքների հիման
վրա՝

- 1) իրավունքի
ճանաչմամբ.
- 2) մինչև իրավունքի
խախտումը
գոյություն ունեցող
վիճակի
վերականգնմամբ և
իրավունքը խախտող
կամ խախտման
համար վտանգ
ստեղծող
գործողությունների
կանխմամբ.
- 3) վիճահարույց
գործարքի անվավեր
ճանաչմամբ և առ
ոչինչ գործարքի
անվավերության
հետևանքների
կիրառմամբ.
- 4) պետական
կառավարման կամ

			<p>տեղական ինքնակառավարման մարմնի ակտի անվավեր ճանաչմամբ. 5) իր իրավունքների պաշտպանությամբ. 6) վնասների հատուցմամբ. 7) օրենքով նախատեսված այլ եղանակներով:</p>			
8.		<p>Վնասի հատուցման իրավունք ԽԱԽՏՎԵԼ Է</p>				
9.		<p>Սեփական գործունեության իրականացման իրավունքը ԽԱԽՏՎԵԼ Է</p>	<p><u>ՀՀ</u> <u>Սահմանադրություն</u> <u>Հոդված 59.</u> 1. Յուրաքանչյուր ոք ունի տնտեսական, ներառյալ ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու իրավունք: Այս իրավունքի իրականացման պայմանները և կարգը սահմանվում են օրենքով: 2. Մրցակցության սահմանափակումը, մենաշնորհի</p>			

			<p>հնարավոր տեսակները և դրանց թույլատրելի չափերը կարող են սահմանվել միայն օրենքով՝ հանրային շահերի պաշտպանության նպատակով:</p> <p>3. Շուկայում մենաշնորհ կամ գերիշխող դիրքի չարաշահումը, անբարեխիղճ մրցակցությունը և հակամրցակցային համաձայնություններն արգելվում են:</p>			
10		<p>Ազատ արտահայտվելու, բողոքի ակցիաների իրավունքը</p> <p>ԽԱՆՏՎԵԼ Է</p>	<p>«Հավաքների ազատության մասին» ՀՀ օրենք</p> <p>Հոդված 6.</p> <p>1. հավաքներին մասնակցելու իրավունք ունի յուրաքանչյուր ոք (հայաստանի հանրապետության քաղաքացիները, օտարերկրյա քաղաքացիները եւ քաղաքացիություն չունեցող անձինք):</p> <p>2. ոչ ոք իրավունք չունի պարտադրելու</p>			

անձին մասնակցել
որեւէ հավաքի կամ
խոչընդոտել նրա
մասնակցությունը
որեւէ հավաքի:
3. հավաքի մասնակից
է այն անձը, որը
հավաքի անցկացման
ժամանակ գտնվում է
հավաքի վայրում՝
հավաքին
մասնակցելու
նպատակով:
4. հավաքի մասնակից
չեն հավաքի
անցկացման վայրում
հավաքի անցկացման
ժամանակ իրենց
լիազորություններն
իրականացնելու կամ
աշխատանքային
պարտականությունն
երը կատարելու,
ստեղծագործական
գործունեություն կամ
օրենքով կամ
պայմանագրով
նախատեսված այլ
գործունեություն
իրականացնելու
նպատակով գտնվող
անձինք, ինչպես նաեւ
հավաքի
լուսաբանման
նպատակով ներկա

		գտնվող զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչները:			
--	--	---	--	--	--